

Trudne karty historii polsko-ukraińskiej jako zarzewie uprzedzeń i konfliktów na tle narodowym i kulturowym

Jan Pisuliński, Uniwersytet Rzeszowski

Punkty sporne

Unia lubelska i unia brzeska: wspólne państwo czy kolonia?

Wojny kozackie: powstanie narodowe czy wojna domowa?

Czyj jest Lwów?

Sojusz Piłsudski-Petlura: nadzieja czy zdrada?

Okres międzywojenny: okupacja?

Zbrodnia wołyńsko-galicyjska: wojna polsko-ukraińska, rabacja czy ludobójstwo?

Powojenne przesiedlenia: „repatriacja” czy czystka etniczna?

Akcja „Wisła” : dobrodziejstwo czy etnobójstwo?

Unia lubelska: wspólne państwo czy kolonia?

- Włączenie księstwa halicko-włodzimierskiego do korony polskiej 1349
- Unia lubelska postrzegana w historiografii ukraińskiej jako początek kolonizacji. Odwoływanie się do teorii postkolonialnej Edwarda Saïda.
- Oprócz osadników z głębi kolonii były też migracje wewnątrz
- Bojarzy włączeni do polskiej szlachty, wielkimi właścicielami ziemskimi m.in. Ostrogscy, Wiśniowieccy, którzy organizowali osadnictwo w celu zagospodarowania swoich dóbr.

Wojny kozackie: powstanie czy wojna domowa?

- Kozaczyzna jako ważny „mit założycielski” tożsamości ukraińskiej
- Po jednej stronie mamy kozaków, po drugiej Jaremeę Wiśniowieckiego, pierwszego z rodu łacinnika czy Adama Świętodycza-Swiatełda Kisiela (na obrazie) kasztelan, potem wojewoda kijowski i bractawski

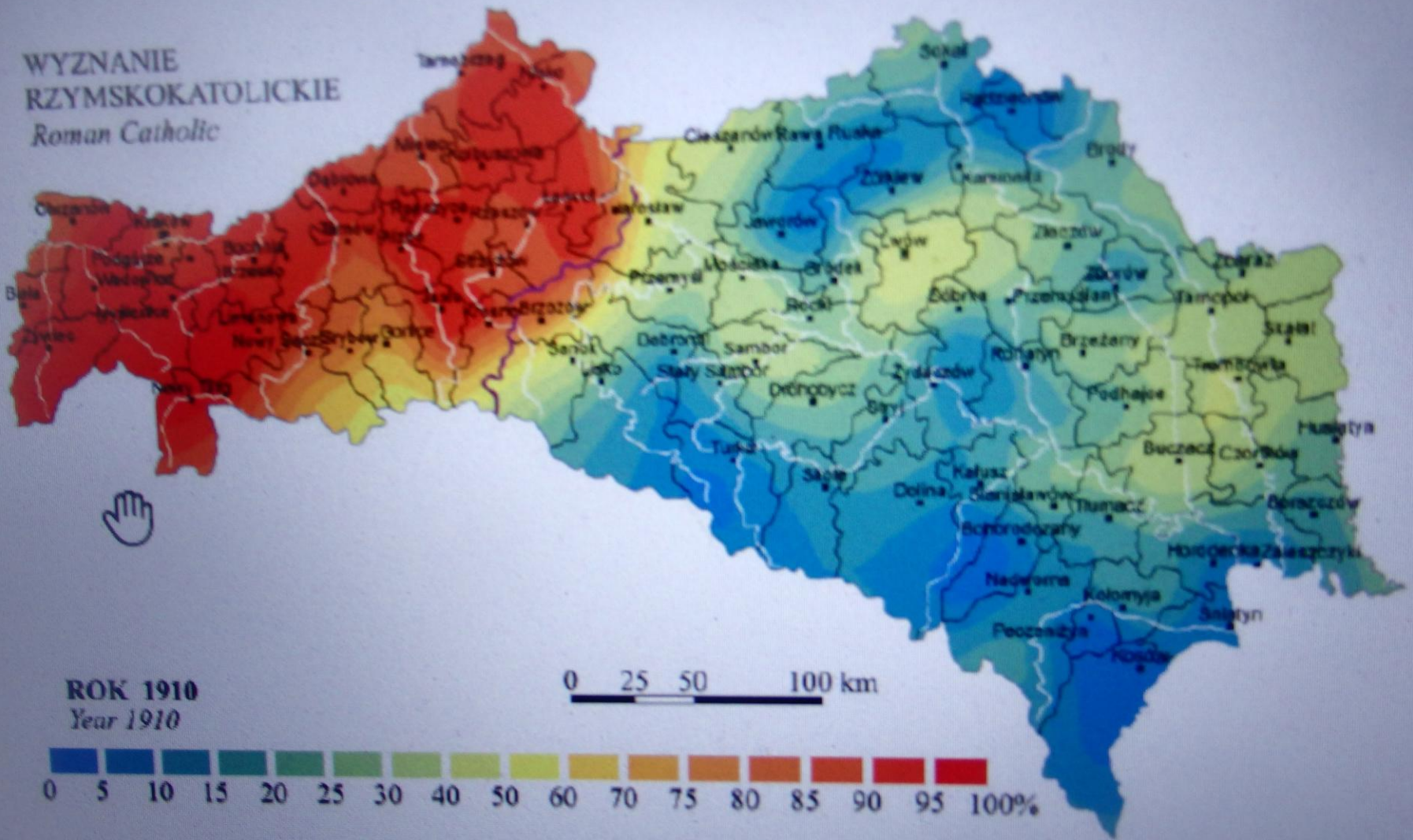
Granice osadnictwa ruskiego/ukraińskiego na ziemiach dzisiejszej Polski

Atak na polski Lwów czy dwa powstania?

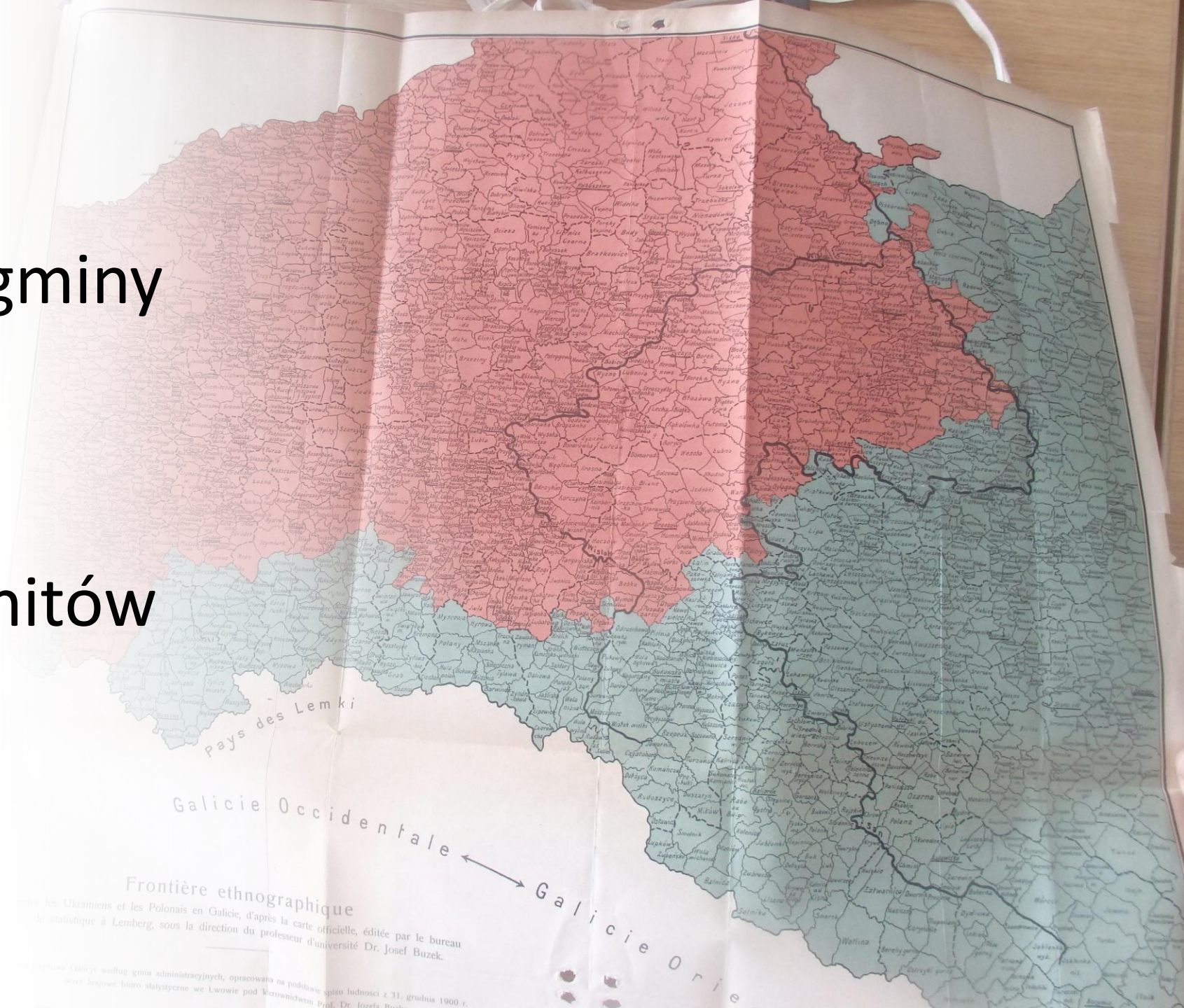

- Polacy większość mieszkańców Lwowa i miast galicyjskich
- Galicja Wschodnia na wschód od Sanu Polacy (rzymscy katolicy) stanowili $\frac{1}{4}$ ludności, zaś Ukraińcy ponad 60%. Polacy płacili $\frac{3}{4}$ podatków.
- Polacy w większości uważali ruch ukraiński za twór Wiednia i Berlina skierowany przeciwko Polakom: nie ma Ukraińców, lecz są to „poczciwi Rusini”.
- W listopadzie 1918 r. polskie powstanie objęło tylko Lwów, na innych obszarach bierny opór Polaków i represje wobec nich.

Ryc. 4. Sytuacja językowo-wyznaniowa w G

Kolorem
czerwonym gminy
z przewagą
rzymskich
katolików,
zielonym - unitów

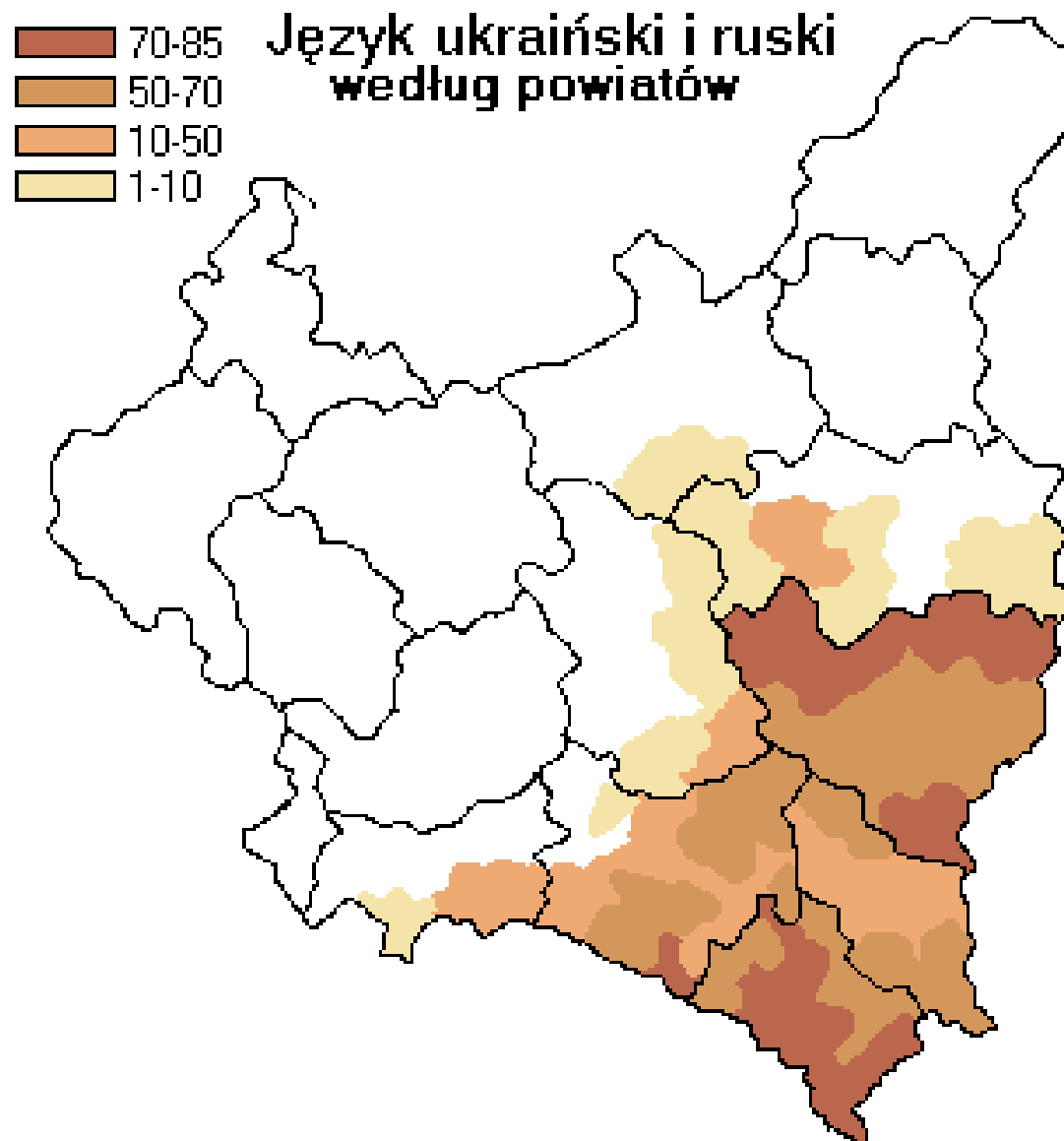
Symon Petlura zdrajca czy bohater?

- Sojusz zawarty 21 kwietnia (w historiografii ukraińskiej 22 kwietnia) 1920 r. przewidywał uznanie państwowości ukraińskiej.
- Symon Petlura oskarżany o zdradę przez innych polityków ukraińskich za to, że oddał Galicję Wschodnią ze Lwowem i część Wołynia Polakom. Polakom zarzucano imperializm
- Niepowodzenie wyprawy kijowskiej, odwrót wojsk polskich i ukraińskich oznaczał utratę ostatniej realnej szansy na państwowość ukraińską.
- Traktat pokojowy w Rydze nazwany został przez Ukraińców „ryskim Andruszowem”

W II RP

- Po I wojnie światowej Ukraińcy największym narodem bez własnej państwowości w Europie, podzieleni pomiędzy ZSRR, Polskę Czechosłowację i Rumunię.
- Polacy o zgodnej koegzystencji i równouprawnieniu „Rusinów” - elity ukraińskie uważały za okupację. Formalne równouprawnienie i faktyczna dyskryminacja w wielu obszarach. Kolonizacja województw południowo-wschodnich (200 tysięcy osadników), likwidacja szkolnictwa ukraińskiego, burzenie cerkwi na Chełmszczyźnie, polonizacja.
- Z rąk nacjonalistów ukraińskich zginęło 65 osób, w większości Ukraińców.

Zbrodnia Wołyńsko- Galicyjska

- „antypolska akcja” OUN i UPA. Polacy uważają za ludobójczą czystkę etniczną: na Wołyniu zamordowano ok. 60 tysięcy Polaków, zaś ofiarami polskich działań ok. 3 tys. Ukraińców
- W dawnej wschodniej części Galicji poza granicami dzisiejszej Polski zamordowano ok. 32 tys. Polaków, z rąk polskich zginęło 4 tys. Ukraińców.
- W granicach dzisiejszej Polski zabitych 7 tys. Ukraińców, zaś podziemie ukraińskie zabiło ok. 2,5 tys. Polaków.
- Na zdjęciu ofiary polskie w Nowosielcach grudzień 1945
- W ukraińskiej historiografii Wołyń albo przemilczany, albo przedstawiany jako druga wojna polsko-ukraińska (Wiatrowycz) bądź bunt chłopów przeciwko polskim panom

Powojenne przesiedlenia

- Wyjechało z Polski do ZSRS 497 tysięcy Ukraińców, z tego 240 tys. dobrowolnie.
- Od września 1945 r. rozpoczęto przesiedlenia przymusowe (deportacje), które objęły 257 tysięcy osób.
- Zdjęcie: stacja załadowcza (Muzeum Historyczne w Sanoku)

Akcja „Wisła” dobrodziejstwo czy etnobójstwo

- Celem akcji była likwidacja podziemia ukraińskiego, m.in. Poprzez przesiedlenie ludności ukraińskiej. Wojsko otaczało przed świtem wieś, zwoływało mieszkańców i dawało zwykle 2 godziny na spakowanie dobytku.
- Przesiedlono i rozproszono na terenach poniemieckich 140 tysięcy osób
- Prawie 4 tysiące osób trafiło do Centralnego Obozu Pracy w Jaworznie, gdzie zmarły w wyniku tortur i trudnych warunków 162 osoby.

